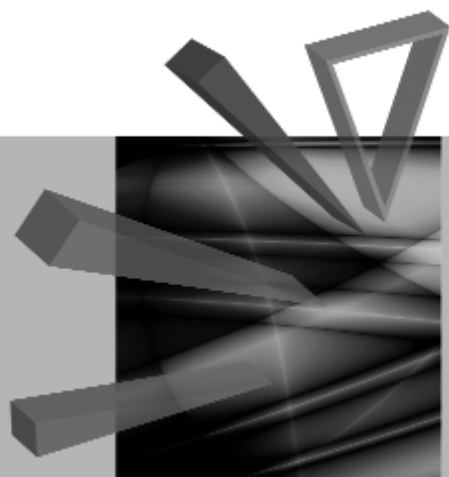

Kształtowanie się nowej przestrzeni w gospodarce globalnej

Redaktorzy naukowi
Stanisław Korenik
Marek Łyszczak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Senacka Komisja Wydawnicza

*Zdzisław Pisz (przewodniczący),
Andrzej Bąk, Krzysztof Jajuga, Andrzej Matysiak, Waldemar Podgórski,
Mieczysław Przybyła, Aniela Styś, Stanisław Urban*

Recenzent

Tadeusz Kudlacz

Redakcja wydawnicza

Barbara Majewska, Rafał Galos

Redakcja techniczna i korekta

Barbara Łopusiewicz

Łamanie

Beata Mazur

Projekt okładki

Beata Dębska

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-150-8

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Krystyna Brzozowska , Partnerstwo publiczno-prywatne w Polsce	11
Jacek Chądryński , Łódź, Łódzkie, Polska – czynniki rozwoju sektora MSP w ocenie studentów kierunku gospodarka przestrzenna UŁ	24
Niki Derlukiewicz , Wybrane przedsięwzięcia wspierające innowacyjność re- alizowane w Unii Europejskiej w kontekście budowania gospodarki opar- tej na wiedzy	33
Dariusz Głuszczuk , Krajowy Fundusz Kapitałowy jako źródło finansowania regionalnych procesów innowacyjnych w dobie gospodarki globalnej ...	42
Piotr Hajduga , Międzynarodowe uwarunkowania prawne udzielania pomo- cy publicznej w Polsce – przypadek specjalnych stref ekonomicznych ...	51
Krzysztof Kolany , Bogusław Półtorak , Ewolucja roli bazylejskich norm nadzorczych w architekturze systemu finansowego	64
Dorota Korenik , Rola banku w kształtowaniu ładu społeczno-gospodarczego regionu	74
Stanisław Korenik , Kontrakt regionalny w Polsce jako źródło finansowania polityki regionalnej – ujęcie retrospektywne	88
Andrzej Łuczyszyn , Integracja europejska w warunkach niestabilności finan- sowej – elementy wybrane	98
Anna Mempel-Śnieżyk , Problematyka rozwoju lokalnego – kwestie interpre- tacyjne	110
Katarzyna Miszczak , Procesy globalizacji i internacjonalizacji we współ- czesnej gospodarce ze szczególnym uwzględnieniem sektora przedsię- biorstw	118
Oğuz Özbek , Rethinking of regional development strategies in Turkey for pre-disaster planning	126
Małgorzata Rogowska , Procesy wzajemnego uczenia się jako istotny czyn- nik rozwoju regionów w globalizującej się gospodarce	133
Dorota Rynio , Kształtowanie się nowej przestrzeni pod wpływem procesów migracyjnych na przykładzie Polski	139
Miloslav Sasek , Rozwój migracji ludności w Czechach po 1989 roku	149
Ümmügülsüm Ter , Relationship between cultural heritage tourism and sus- tainability: case of Konya, Turkey	160
Kadriye (Deniz) Topçu , Mehmet Topçu , The effects of new consumption spaces to their environs in the process of constituting urban value	171

Mehmet Topçu, Kadriye (Deniz) Topçu , An evaluation on changing shop values by the effects of pedestrianisation	179
Kinga Wasilewska , Polska przestrzeń bezpieczeństwa wobec narastających zagrożeń	187
Malwina Wrotniak , Obecność banków w projektach realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego	198
Alicja Zakrzewska-Półtorak , Przeobrażenia struktury gospodarczo-przestrzennej województwa dolnośląskiego w latach 2007-2009	205

Summaries

Krystyna Brzozowska , Public-Private Partnership in Poland	23
Jacek Chądzyński , Łódź, Łódź voivodeship, Poland – factors of SME sector development as a result of evaluation by students of Spatial Economy subject at University of Łódź	32
Niki Derlukiewicz , Selected actions supporting innovation taken in the European Union in the context of building knowledge based economy	41
Dariusz Głuszczyk , The National Capital Fund as a source of financing of regional innovation processes in an era of global economy	50
Piotr Hajduga , International law criteria of allocation of state aid in Poland – the case of special economic zones	63
Krzysztof Kolany, Bogusław Półtorak , Evolution of role of the Basel's regulations in the architecture of financial system	73
Dorota Korenik , The role of bank in shaping the socio-economic order of a region	87
Stanisław Korenik , Regional contract in Poland as a source of regional policy financing – retrospective perspective	97
Andrzej Łuczyszyn , European integration in the conditions of financial instability – selected items	109
Anna Mempel-Śnieżyk , Problems of local development – issues of interpretation	117
Katarzyna Mischczak , Processes of globalization and internationalization in modern economy with special attention paid to enterprises sector	125
Oğuz Özbek , Strategie rozwoju regionalnego w Turcji w aspekcie planowania systemu ostrzegania przed katastrofami	132
Małgorzata Rogowska , The processes of interactive learning as a important factor of regions development in globalizing economy	138
Dorota Rynio , Shaping new space under influence of migration processes on the example of Poland	148
Miloslav Sasek , Development of population migration in the Czech Republic after 1989	159

Ümmügülsüm Ter , Związek pomiędzy turystyką kulturalną a stabilnością rozwoju: przypadek miasta Konya, Turcja	170
Kadriye (Deniz) Topçu, Mehmet Topçu , Efekty nowych przestrzeni konsumpcji w procesie tworzenia wartości miejskiej	178
Mehmet Topçu, Kadriye (Deniz) Topçu , Ocena zmieniających się wartości sklepu w wyniku efektów przepływów pieszych	186
Kinga Wasilewska , Polish security space in the face of increasing danger ...	197
Malwina Wrotniak , Participation of banks in public-private partnership projects	204
Alicja Zakrzewska-Póltorak , Transformation of economic and spatial structure of Lower Silesian voivodeship in years 2007-2009	214

Jacek Chądzyński

Uniwersytet Łódzki

ŁÓDŹ, ŁÓDZKIE, POLSKA – CZYNNIKI ROZWOJU SEKTORA MSP W OCENIE STUDENTÓW KIERUNKU GOSPODARKA PRZESTRZENNA UŁ

Streszczenie: Od dobrych kilkadziesiąt już lat wiele się mówi o roli sektora małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju gospodarczym, o czynnikach, które wpływają na jego rozwój oraz konieczności dodatkowego wspierania tego rozwoju. W artykule zostały zaprezentowane wyniki badań pilotażowych, przeprowadzonych w czerwcu 2010 r. wśród studentów kierunku gospodarka przestrzenna Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, którzy zostali poproszeni o ocenę stanu czynników rozwoju sektora MSP dla całej Polski, województwa łódzkiego oraz Łodzi.

Słowa kluczowe: sektor MSP, czynniki rozwoju sektora MSP.

Od dobrych kilkadziesiąt już lat¹ wiele się mówi o roli sektora małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju gospodarczym, o czynnikach, które wpływają na jego rozwój oraz konieczności dodatkowego wspierania tego rozwoju. Przyjmowane w większości krajów definicje podmiotów sektora MSP opierają się na wyodrębnieniu ich ze względu na wielkość wyrażoną liczbą zatrudnionych, osiąganymi obrotami, wartością aktywów, a także poziomem samodzielności własnościowej i decyzyjnej. W Polsce kwestie przynależności sektorowej reguluje ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej [DzU z 2004 r. nr 173, poz. 1807 z późn. zm.]², która w artykułach 104, 105 i 106 wskazuje odpowiednio definicje: mikro, małego i średniego przedsiębiorcy. Zgodnie z przyjętą definicją za mikroprzedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągnął

¹ O roli małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych zaczęto mówić już pod koniec lat 60. minionego wieku, ale ich znaczenie zaczęto powszechnie dostrzegać dopiero w latach 70., a nawet 80. XX w., zob. [Jewtuchowicz 2005, s. 56-58].

² Pojawiające się w ww. ustawie definicje są *de facto* powtórzeniem uregulowań zaakceptowanych na poziomie Unii Europejskiej w wyniku opracowania i przyjęcia załącznika nr I do rozporządzenia Komisji Europejskiej (WE) z dnia 25 lutego 2004 r. nr 364/2004, zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 70/2001 i rozszerzającego jego zakres w celu włączenia pomocy dla badań i rozwoju (DzUrz L 63/22 z 28.2.2004).

roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 mln euro. W przypadku małego przedsiębiorcy zatrudnienie musi być niższe niż 50 pracowników, a obrót netto oraz sumy aktywów bilansu nie mogą przekroczyć równowartości w złotych 10 mln euro. Natomiast dla średniego przedsiębiorcy zostały wyznaczone następujące granice: średnioroczne zatrudnienie poniżej 250 osób, roczny obrót nie wyższy niż równowartość w złotych 50 mln euro lub sumy aktywów jego bilansu nie przekraczają równowartości w złotych 43 mln euro. Dodatkowo do celów obliczania danych dotyczących poziomu zatrudnienia oraz danych finansowych rozróżnia się przedsiębiorstwa: niezależne, partnerskie i związane. Najkrócej rzecz ujmując, podstawą tego podziału jest możliwość wpływania na działalność innego przedsiębiorstwa, wynikająca między innymi z posiadania w nim określonych udziałów w kapitale czy też posiadania lub kontroli praw głosu. Zasada ta działa również w drugą stronę, a więc wtedy gdy to inne przedsiębiorstwo ma możliwość wpływania na działalność przedsiębiorstwa analizowanego. Wprawdzie we wskazywanej powyżej ustawie o swobodzie działalności gospodarczej nie jest regulowana kwestia niezależności, partnerstwa lub związania przedsiębiorstwa, ale rozróżnienie to ma istotny wpływ na możliwość ubiegania się o publiczne środki pomocowe skierowane do sektora MSP³.

Z badań prowadzonych przez naukowców wynika, że istnieje silny związek między wielkością sektora małych i średnich przedsiębiorstw a wzrostem gospodarczym, ale nie ma między nimi zależności przyczynowo-skutkowej. Zdaniem A. Bąkiewicz, nie można odrzucić hipotezy, że przedsiębiorstwa tego sektora są czynnikiem sprawczym rozwoju gospodarczego, ale należy skłonić się do twierdzenia, że podmioty sektora MSP są cechą charakterystyczną, a nie przyczyną dynamicznie rozwijających się gospodarek [Piasecki (red.) 2007, s. 116-117]. Zakładając, że jest tak w istocie, nie zmienia to jednak faktu, że we wszystkich państwach gospodarki rynkowej sektor małych i średnich przedsiębiorstw wytwarza znaczącą część PKB, jest miejscem pracy dla większości osób związanych z sektorem przedsiębiorstw i głównym pracodawcą spośród wszystkich podmiotów oferujących miejsca pracy w danej gospodarce (w Polsce w 2008 r. było to odpowiednio 46,9% PKB, 77,7% wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw i 52,5% wszystkich pracujących w gospodarce narodowej [Działalność przedsiębiorstw... 2010; Wilmańska (red.) 2010; Pra-

³ W przypadku posiadania przedsiębiorstwa partnerskiego do danych dotyczących zatrudnienia oraz wielkości przychodów i majątku przedsiębiorstwa wnoszącego o pomoc należy dodać dane każdego przedsiębiorstwa partnerskiego proporcjonalnie do ilości posiadanych w nim praw głosu lub kapitału. W przypadku przedsiębiorstw związanych trzeba dodać wymagane dane przedsiębiorstwa związanego z wnoszącym w całości. Zob. załącznik nr I do rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje działalności za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (DzUrz L 214 z 9.08.2008) oraz [Engelhardt 2009, s. 91-92].

cujący w gospodarce... 2010]). Niestety, trzeba również pamiętać, że przedsiębiorstwa z tego sektora (zwłaszcza mikro- i małe) mają niewielki potencjał i zasoby finansowe, a w konsekwencji ograniczone możliwości rozwoju. Poza tym są bardziej wrażliwe na konkurencję ze strony większych i potencjalnie bardziej innowacyjnych podmiotów.

Żadne przedsiębiorstwo nie rozwija się w próżni. Na jego rozwój ma wpływ wiele czynników. Próbując wskazać czynniki czy, jak kto woli, uwarunkowania wpływające na rozwój – jego skalę i tempo – podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, można wyodrębnić te, które mają charakter wewnętrzny względem przedsiębiorstwa (np. sposób organizacji produkcji czy też przyjęty model zarządzania, przekładające się na efektywność wykorzystania posiadanych zasobów), i te, na które przedsiębiorstwo wielkiego wpływu już nie ma, a więc względem niego zewnętrzne (np. polityka gospodarcza rządu czy poziom kapitału ludzkiego w ramach terytorium, na którym przedsiębiorstwo już działa). Ze względu na miejsce występowania i/lub zakres oddziaływania można mówić o uwarunkowaniach lokalnych, regionalnych, krajowych i międzynarodowych czy nawet globalnych. W ramach tego podziału, ale równie dobrze niezależnie od niego, można również wyodrębnić uwarunkowania instytucjonalne i prawne, ekonomiczne i finansowe, społeczno-kulturowe oraz infrastrukturalne i środowiskowe (choć być może trafniejszymi określeniami dla tych ostatnich byłyby warunki naturalne czy przyrodnicze). Czynniki te wpływają zarówno na działalność przedsiębiorstw dużych, jak i tych należących do sektora MSP. Wydaje się jednak, że przynajmniej część z nich może w większym stopniu przyczynić się do rozwoju sektora MSP (a zwłaszcza mikro- i małych przedsiębiorstw), niż to będzie miało miejsce w przypadku dużych przedsiębiorstw. Poziom skomplikowania systemu prawnego, czy sprawność działania administracji w zakresie obsługi podmiotów gospodarczych, a także poziom wymaganych zabezpieczeń, a w konsekwencji dostępność zewnętrznych źródeł finansowania stanowi z pewnością większy problem dla przedsiębiorstwa, w którym przedsiębiorca pełni jednocześnie funkcje właścicielskie, menedżerskie i jest jedyną osobą reprezentującą swoje przedsiębiorstwo na zewnątrz, niż w przypadku przedsiębiorstwa, które w ramach swej struktury posiada specjalne, wyodrębnione do załatwiania tego typu spraw komórki. Występowanie określonych czynników może pomagać w rozwoju, ale ich brak bądź niewystarczający poziom, bądź też zła jakość powodują, że tworzą one barierę dla rozwoju. Niestety, z dostępnych opracowań wynika wyraźnie, że w Polsce tych barier nie brakuje⁴, a dokonywane zmiany mają często charakter medialny i rozwiązują problem w sposób co najwyżej połowiczny. Najlepszym tego przykładem jest osławione już „jedno okienko”, które miało ułatwić przedsiębiorcom

⁴ Na przykład podstawowe zarzuty ze strony twórców listy barier przygotowanej przez PKPP „Lewiatan”, to: nadmiar regulacji i biurokracji oraz przekonanie urzędników, że przedsiębiorcom nie wolno ufać. Zob. *Czarna lista barier PKPP „LEWIATAN” 2010* wraz z jej wcześniejszymi edycjami dostępnymi na stronie Konfederacji, http://www.pkpplewiatan.pl/dla_mediow/_files/publikacje/Czarna_Lista_Barier_2010_srodek.pdf.

proces rejestracji i zgłaszania zmian związanych z prowadzoną działalnością, a w rzeczywistości, zmniejszając liczbę wymaganych procedur, wydłużyło jednocześnie czas załatwienia tego typu spraw. Poza tym tempo wprowadzonych zmian nie może zadowalać⁵. Inni pod tym względem wypadają niestety lepiej⁶. Zdaniem Neila Gregory'ego⁷, pełniącego obowiązki dyrektora działu analiz globalnych Banku Światowego, Polska musi przede wszystkim przyspieszyć reformy związane z procedurami inwestycyjnymi i podatkami – zarówno jeśli chodzi o ich wysokość, jak i skomplikowanie i brak jasnej wykładni. Niejasne przepisy i bariery prawne w zatrudnianiu i zwalnianiu pracowników to kolejne problemy blokujące awans w rankingu. Jeśli to udało się poprawić, Polska ma szansę na awans w ciągu roku nawet o 10-20 pozycji⁸. Jest zatem ciągle wiele do zrobienia w tym obszarze.

W dalszej części niniejszego artykułu zostaną zaprezentowane wyniki badania, przeprowadzonego w czerwcu 2010 r. wśród studentów studiów stacjonarnych pierwszego stopnia kierunku gospodarka przestrzenna, który funkcjonuje w ramach Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego⁹. Badanie miało charakter pilotażowy i objęło tylko studentów jednego roku. Jego celem było przede wszystkim ustalenie, jak młodzi, wykształceni ludzie – potencjalni przedsiębiorcy

⁵ Na przykład prace nad ustawą o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, która ma m.in. zlikwidować w określonych przypadkach konieczność przedstawiania w urzędach zaświadczeń, zastępując je oświadczeniami wnioskodawcy, trwają już niestety prawie 2 lata.

⁶ Zgodnie z wynikami *OECD Economic Surveys. Poland 2010*, nasz kraj zajmuje 1. miejsce pod względem największej bezpośredniej kontroli państwa nad biznesem (Polska 6 punktów; Czechy 3,38; Niemcy 3,23; Węgry 1,5). Przygotowany przez Bank Światowy raport *Doing Business 2010* pokazuje, że Polska, zajmując w rankingu 72. miejsce, nie zmieniła swojej pozycji w stosunku do poprzedniego raportu, a chociażby Gruzja czy Łotwa potrafią piąć się w górę, mimo że ich pozycja przed rokiem była już i tak lepsza niż Polski. Według *The 2010 Index of Economic Freedom*, przygotowywanego przez Heritage Foundation i „Wall Street Journal”, Polska zajmuje 71. miejsce, podczas gdy Czechy są na 34. miejscu, a Łotwa i Węgry na 50. i 51. Można jednak dostrzec pewne „światło w tunelu”. Dowodem mogą być wyniki ostatniego raportu Światowego Forum Ekonomicznego *The Global Competitiveness Report 2010-2011*, w którym Polska uplasowała się na 39. miejscu (awans o 7 pozycji w stosunku do raportu 2009-2010 oraz o 14 pozycji w stosunku do raportu za lata 2008-2009) na 139 sklasyfikowanych krajów, będąc w rankingu dalej niż Estonia czy Czechy (odpowiednio 33. i 36. miejsce), ale wyprzedzając chociażby Hiszpanię, Słowenię, Portugalię czy Litwę (zajmujące odpowiednio 42., 45., 46. i 47. miejsce). Niestety, w pewnych kategoriach jest znacznie gorzej, niż mogłoby się wydawać, patrząc na wynik końcowy tego raportu. W przypadku przejrzystości polityki rządu Polska zajmuje 113. miejsce, pod względem skuteczności systemu prawnego w rozwiązywaniu sporów – 106. miejsce, obciążen regulacjami administracyjnymi – 111., a w zakresie i skutkach nadmiernego opodatkowania 107. (zob. [<http://www.oecd.org/dataoecd...>; <http://www.doingbusiness.org...>; <http://www.heritage.org/index/...>; <http://www3.weforum.org/docs...>]).

⁷ Wywiad przeprowadzony 10.09.2009 r. przez Leszka Baja, dziennikarza „Gazety Wyborczej” i serwisu wyborcza.biz [<http://www.dailymotion.pl...>].

⁸ W stosunku do wspomnianego w poprzednim przypisie raportu *Doing Business 2010*.

⁹ W ramach Uniwersytetu Łódzkiego funkcjonuje również międzywydziałowy kierunek gospodarka przestrzenna, który prowadzony jest wspólnie przez Wydział Nauk Geograficznych oraz Wydział Zarządzania UŁ.

lub pracownicy instytucji publicznych, z którymi prowadzącym działalność gospodarczą przychodzi się na co dzień stykać – oceniają stan wybranych czynników, występujących na poziomie całego kraju, województwa łódzkiego, a także samej Łodzi, które wpływają na funkcjonowanie poszczególnych przedsiębiorstw i możliwość rozwoju całego sektora MSP. Oprócz tego chodziło także o porównanie ocen studentów z opiniami wygłaszanymi przez przedsiębiorców i poglądami prezentowanymi przez przedstawicieli nauki, zajmujących się tą problematyką. Opisywane badanie będzie miało docelowo (po wprowadzeniu poprawek wynikających z opisywanego badania pilotażowego¹⁰) charakter cykliczny i obejmie wszystkich studentów Uniwersytetu Łódzkiego, kończących edukację na kierunkach gospodarka przestrzenna w ramach studiów pierwszego stopnia. Być może już na przestrzeni kilku lat da się zaobserwować jakieś zmiany w ocenie czynników, trendy czy istotne zależności.

W badaniu wzięło udział 86 studentów¹¹, spośród których 54 osoby (63%) stanowiły kobiety, a 32 (37%) mężczyźni. Dodatkową zmienną, która została zamieszczona w metryce ankiety, było miejsce urodzenia badanego. Wyodrębniono trzy grupy: rodowitych łódzian, osoby pochodzące z województwa łódzkiego (ale spoza Łodzi) oraz pozostałych, osoby spoza województwa łódzkiego. Osoby pochodzące z Łodzi stanowiły wśród badanych 36% populacji (31 osób), mające swe korzenie w województwie łódzkim – 51% (44 osoby), a pozostali – 33% (11 osób).

Średnia ocen dla poszczególnych czynników waha się w skali pięciostopniowej (od 1 do 5) od 2,47, w przypadku oceny płac i pozapłacowych kosztów pracy w województwie łódzkim, do 3,88 – ocena stanu i jakości infrastruktury oświatowej w Łodzi. W większości przypadków (47 na 66 ocenianych czynników) dominantą jest ocena 3, w następnej kolejności 4 (13 na 66 pozycji). Najrzadziej, bo tylko w sześciu przypadkach, dominantą jest ocena 2.

Spośród przyjętych i realizowanych polityk w zakresie wspierania przedsiębiorczości najlepiej oceniana jest polityka władz regionalnych, a najgorzej polityka władz lokalnych miasta Łodzi. Niestety również administracja lokalna wypada najgorzej. Zarówno w jednej, jak i drugiej sytuacji ocen 2 jest prawie tyle samo, co 3. Nie brakuje też ocen najniższych. Politykę władz lokalnych na 1 ocenia 7% badanych, a działalność administracji lokalnej prawie 5%. Być może wynika to w pewnym stopniu z faktu, że politykę i działania administracji związanej z jej wdrażaniem na poziomie lokalnym badany najłatwiej zaobserwować, a czasami wręcz doświadczyć na własnej skórze. Ciekawe, że ci spośród badanych, którzy z zasady są najbliższej poruszanych kwestii, wygłaszają częściej niż inni najbardziej skrajne oce-

¹⁰ Wydaje się, że interesująca może się okazać próba skonfrontowania ocen, jakie wystawiają studenci, z ich zainteresowaniem podjęciem własnej działalności gospodarczej. Dodatkowe pytania, umożliwiające zbadanie, czy istnieje w tym zakresie jakaś zależność, zostaną zamieszczone w formularzu ankiety przy okazji przyszłorocznych badań.

¹¹ Na liście studentów tego roku znajduje się 90 nazwisk, ale kilku studentów przebywało w tym czasie na wymianie międzyuczelnianej w ramach programu Socrates-Erasmus.

Tabela 1. Średnia ocen wybranych czynników rozwoju sektora MSP (skala ocen od 1 do 5)

Rodzaj uwarunkowania	Łódź	Łódzkie	Polska
1. Polityka państwa	X	X	2,71
2. Polityka władz regionalnych	X	2,97	X
3. Polityka władz lokalnych	2,65	X	X
4. Administracja centralna	X	X	2,95
5. Administracja regionalna	X	2,74	X
6. Administracja lokalna	2,65	X	X
7. System prawny	X	X	2,57
8. Sądownictwo	X	X	2,48
9. System podatkowy	X	X	2,87
10. System bankowy (w tym ilość i dostępność placówek bankowych)	3,38	3,28	3,41
11. System pomocy dla przedsiębiorców, w tym:	3,14	2,94	3,18
12. dostęp do środków finansowych	3,00	2,90	3,11
13. dostęp do doradztwa i szkoleń	3,47	3,07	3,36
14. dostęp do transferu technologii	2,93	2,70	3,02
15. działania promujące postawy przedsiębiorcze	2,92	2,77	3,10
16. dostęp do zewnętrznego kapitału założycielskiego	3,01	2,72	2,98
17. dostęp do zewnętrznego kapitału rozwojowego	3,10	2,85	3,05
18. Płace i pozapłacowe koszty pracy	2,69	2,47	2,81
19. „Nieuczciwa” konkurencja	2,75	2,72	2,89
20. Występowanie monopolu na rynku	2,76	2,72	2,98
21. Popyt na rynku	3,25	3,05	3,60
22. Zasoby naturalne (surowce i inne składniki wykorzystywane w gospodarce)	2,64	3,14	3,52
23. Warunki naturalne (jakość i atrakcyjność turystyczna środowiska)	2,54	3,21	3,72
24. Kapitał ludzki (jakość zasobów ludzkich)	3,55	3,33	3,69
25. Kapitał społeczny (otwartość na współpracę)	3,13	3,05	3,22
26. Infrastruktura techniczna	2,67	2,74	2,94
27. Infrastruktura kulturalna i rozrywkowa	3,62	2,99	3,66
28. Infrastruktura oświatowa	3,88	3,19	3,69

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

ny. Wśród rodowitych łodzian prawie 10% za politykę władz lokalnych wystawiło ocenę 1, a prawie 20% określa ją jako dobrą (zaznaczając ocenę 4). W pozostałych grupach odsetki te były znacznie niższe.

Bardzo nisko oceniane są przez badanych polski system prawny oraz sądowniczy – dominują oceny 2, a w przypadku oceny sądownictwa zabrakło choćby jednej

oceny bardzo dobrej. Obowiązujące przepisy prawne mogą w znacznym stopniu usprawnić bądź też utrudnić życie przedsiębiorcy, a łatwy dostęp i szybkość orzekania w sprawach przez sądy są szczególnie istotne z punktu widzenia najmniejszych i najsłabszych podmiotów gospodarczych, których często nie stać na dochodzenie swoich praw. Nawet jeśli się na taki krok zdecydują, długotrwałość procesów powoduje, że nie mogą na przykład doczekać się wyroku nakazującego ich dłużnikowi zapłatę należnych im pieniędzy, muszą zamknąć swoją działalność, a czasami nawet ogłosić bankructwo.

O wiele lepiej wypada ocena systemu bankowego (choć pewnie w głównej mierze jest on oceniany przez perspektywę ilości placówek bankowych, a nie tego, co oferują) oraz systemu pomocy dla przedsiębiorców. W tych przypadkach Łódź jest lepiej oceniana niż całe województwo, ale najczęściej gorzej niż średnia dla całego kraju. Jednym z wyjątków jest dostępność do doradztwa i szkoleń, gdzie Łódź jest oceniona najlepiej. Dominantę stanowi ocena 4 (prawie połowa wszystkich ocen i jest to najwyższy odsetek spośród wszystkich ocenianych czynników rozwoju), prawie 5% badanych wskazuje na ocenę bardzo dobrą, a nikt nie decyduje się na przyznanie oceny najniższej, czyli 1.

Ani płace i pozapłacowe koszty pracy, ani nieuczciwa konkurencja czy monopole rynkowe nie odgrywają zdaniem badanych istotnego znaczenia z punktu widzenia rozwoju sektora MSP. Prowadzone wśród przedsiębiorców badania zdają się potwierdzać stopniowe obniżanie się istotności tego typu problemów. Co ciekawe, zwłaszcza w kontekście ciągle aktualnego kryzysu gospodarczego, również ocena popytu na rynku wypada dość dobrze – szczególnie jeśli będziemy brać pod uwagę popyt o charakterze ogólnokrajowym. Za to największe dysproporcje widać w przypadku oceny warunków naturalnych (jakości i atrakcyjności turystycznej środowiska). O ile ocenę Polski można uznać za dobrą, a województwa łódzkiego przynajmniej za dostateczną, o tyle Łódź ma w tym względzie duże braki. Prawie 45% wszystkich badanych jakość warunków naturalnych czy też poziom atrakcyjności turystycznej środowiska naturalnego oceniło źle – na oceny 1 i 2.

Dość dobrze wypada ocena poziomu kapitału ludzkiego, co można połączyć od razu z wysoką oceną infrastruktury oświatowej. Łódź (3,88) została przez badanych oceniona w tym przypadku lepiej od średniej dla całego kraju (3,69) i jest to jednocześnie najwyższa średnia, jaką uzyskał jakikolwiek czynnik w opisywanym badaniu¹². Trochę gorzej ankietowani ocenili zasoby i jakość kapitału społecznego, ale biorąc pod uwagę, że mówimy o umiejętności i skłonności do współpracy członków określonej społeczności, wynikających ze wzajemnego zaufania i gwarancji przestrzegania przyjętych norm i zasad (zob. [Chmielewski 1994, s. 239-245]), to uzyskane oceny wydają się w rodzimych realiach i tak trochę na wyrost. Kolejnym zaskoczeniem może być fakt, iż wbrew dość rozpowszechnionej opinii, studenci wysoko ocenili istniejącą w Łodzi infrastrukturę kulturalną i rozrywkową. Pozostaje

¹² W przypadku Łodzi mamy również do czynienia z najwyższym odsetkiem ocen 5 – 24,4% wszystkich ocen stanu łódzkiej infrastruktury oświatowej.

mieć nadzieję, że w swoich ocenach nie ograniczyli się wyłącznie do ilości i dostępności kin, pubów i dyskotek, lecz uwzględnili także istniejącą ofertę muzealną, teatralną, czy wystawienniczą. Natomiast zgodnie z przewidywaniami dość nisko został oceniony stan infrastruktury technicznej. Najniższa ocena, która przypadła miastu Łódź¹³, wynika jednak najprawdopodobniej z błędnego identyfikowania infrastruktury technicznej głównie z ilością i stanem technicznym dróg i ulic, z istniejącym systemem komunikacyjnym.

Z uzyskanych wyników widać, że kobiety a stanowią one większość badanych osób, są bardziej krytyczne w ocenach. W 35 z 66 możliwych odpowiedzi, dotyczących poszczególnych rodzajów czynników, średnia w przypadku kobiet jest niższa niż w przypadku mężczyzn. Widać to jeszcze bardziej, gdy ograniczymy się w analizie do grupy uwarunkowań związanych z systemem bankowym, pomocą dla przedsiębiorców oraz występowaniem konkurencji i popytu na rynku. Wśród nich niższa średnia w grupie kobiet występuje w 25 na 33 możliwe przypadki. Jeśli chodzi jednak o uśrednioną ocenę polityki prowadzonej przez władzę wszystkich szczebli, funkcjonowania administracji publicznej wszystkich szczebli oraz przyjętych rozwiązań w ramach systemu prawnego, sądownictwa i systemu podatkowego, to jest ona w każdym przypadku lepsza niż ta, którą prezentują badani studenci płci męskiej.

Biorąc pod uwagę, jako zmienną, miejsce urodzenia, to statystycznie najczęściej zastrzeżeń do poziomu ocenianych czynników mają studenci pochodzący spoza województwa łódzkiego. W 34 na 66 badanych czynników najniższa średnia ocen występowała w omawianej grupie. W przypadku oceny uwarunkowań rozwoju sektora MSP w Łodzi najbardziej krytyczni są sami łodzianie, choć nie uzyskali wyraźnej przewagi nad pozostałymi dwiema grupami badanych. Z kolei miasto wypada najlepiej w oczach osób o korzeniach spoza województwa łódzkiego. Województwo łódzkie, pod względem potencjału dla rozwoju sektora MSP, najwyżej oceniają osoby pochodzące właśnie z niego (z wyłączeniem rodowitych łodzian) – w 10 na 21 przypadków średnia uzyskanych ocen jest najwyższa. Ciekawą sytuację można zaobserwować w przypadku ocen czynników rozwoju odnoszących się do obszaru całej Polski. W tej grupie najczęściej zarówno najniższych, jak i najwyższych średnich ocen z poszczególnych czynników pochodzi od osób spoza województwa łódzkiego. W 11 na 24 możliwości jest ona najniższa, a w 10 na 24 najwyższa.

Podsumowując, można stwierdzić, że dokonana przez studentów ocena warunków rozwoju podmiotów sektora MSP, funkcjonujących w województwie łódzkim, jest – co do zasady – gorsza niż ocena warunków dla całej Polski (średnia ocen to odpowiednio 2,93 i 3,15). Trochę lepiej na tle województwa wypada Łódź, ale i w tym przypadku średnia ocen jest niższa niż średnia dla kraju i wynosi 3,05. W ocenie badanych, chcąc pomóc w rozwoju sektora MSP, najczęściej zmian trzeba dokonać w istniejącym systemie instytucjonalnym – w obowiązujących regulacjach praw-

¹³ Wśród ocen poziomu infrastruktury technicznej miasta Łodzi pojawiło się najczęściej ocen najniższych – 11, co stanowi 12,8% wszystkich udzielonych odpowiedzi dotyczących tego czynnika.

nych i zasadach funkcjonowania organów administracji publicznej. Osobny problem stanowi też ciągle niewystarczający stan infrastruktury technicznej. Ocena dokonana przez studentów pokrywa się, w tym zakresie, w dużym stopniu z wynikami przytaczanych wcześniej raportów oraz prezentowanymi listami barier. Nie widać na razie wyraźnych różnic w ocenie czynników, która wynikałaby z płci lub miejsca pochodzenia ankietowanych. Być może w dłuższej perspektywie da się zaobserwować tego typu zróżnicowanie. Można mieć również nadzieję, że z każdym kolejnym rokiem wystawiane przez ankietowanych oceny będą coraz wyższe, że coraz więcej ocenianych czynników będzie tylko wpływać na przyspieszenie rozwoju sektora MSP, a nie będą stanowiły dla tego rozwoju barier.

Literatura

- Chmielewski P., *Nowa analiza instytucjonalna. Logika i podstawowe zasady*, „Studia Socjologiczne” 1994, nr 3-4, s. 134-135.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2008 roku*, GUS, Warszawa 2010.
- Engelhardt J., *Typologia przedsiębiorstw*, CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2009.
- Jewtuchowicz A., *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005.
- Piasecki R. (red.), *Ekonomia rozwoju*, PWE, Warszawa 2007.
- Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa 2010.
- Wilmańska A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, PARP, Warszawa 2010.

Źródła internetowe

- <http://www.oecd.org/dataoecd/5/28/44904949.pdf>. <http://www.doingbusiness.org/economyrankings/>.
<http://www.heritage.org/index/Ranking.aspx>. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness_Report_2010-11.pdf.
http://www.dailymotion.pl/video/xaft1o_polska-72-w-raporcie-doing-business_news.

ŁÓDŹ, ŁÓDŹ VOIVODESHIP, POLAND – FACTORS OF SME SECTOR DEVELOPMENT AS A RESULT OF EVALUATION BY STUDENTS OF SPATIAL ECONOMY SUBJECT AT UNIVERSITY OF ŁÓDŹ

Summary: The role of small and medium enterprises' sector in the economic development, the factors of its development and the necessity of additional support of this development have been widely discussed in the recent years. The article presents the results of the pilot research carried out in June 2010 among the students of Spatial Economy of the Faculty of Economics and Sociology of University of Łódź. They were asked to evaluate the condition of factors development of SME sector in Poland, Łódź voivodeship and the city of Łódź.